

Λόγοι καὶ λογοτεχνία τῆς ἀσυνεχείας

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΧΩΡΙΣ ΠΕΙΡΑΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΧΡΟΝΟΝ.
 Ὁ λόγος τῆς ἐποχῆς μας παύει νὰ ὑφίσταται τὸν ἔλεγχον ἐκείνου, ὁ
 ὁποῖος τὸν διατυπώνει, δὲν ἀκολουθεῖ διὰ τοῦτο μίαν συγκεκριμέ-
 νην πορεία, ὥστε νὰ ἐπιδιώκῃ ἐσωτερικούς σκοπούς, δὲν ἐνθου-
 μείται, τί εἶχε προηγηθῆ οὔτε προετοιμάζει, ὅ,τι θ' ἀκολουθήσῃ, ἀλλ'
 εἶναι μία ἔκφρασις χωρὶς παρελθὸν καὶ χωρὶς μέλλον, ἢ ὁποῖα ἐνδέ-
 χεται νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ σχήματα, ἀναλόγως τῶν ἐντυπώσεων τῆς στι-
 γμῆς. Ἄντὶ νὰ ἐκφράξῃ τὴν συνέχειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ λόγος ἐπανα-
 λαμβάνει τὰ στιγμιότυπα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Καθὼς ὅμως τὸ
 περιβάλλον μετατρέπεται συνεχῶς τὴν μορφήν του, χάνει καὶ ὁ λόγος
 τὴν ἰδικήν του συνάρτησιν καὶ δὲν γνωρίζει, διατὶ παρουσιάζεται,
 τί τὸν παιδαγωγεῖ καὶ ποῦ ἀποβλέπει.

Ὁ σημερινὸς λόγος δὲν ἔχει ἐσωτερικὴν συνοχήν, διότι δὲν βλα-
 στάνει ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἀνθρώπου. Ἄνθρωποι χωρὶς πείραν εἶναι
 δυνατὸν νὰ συζητήσουν περὶ ὅλων τῶν θεμάτων, νὰ συνδυάζουν αὐτὰ
 τὰ θέματα, ὅπως συμφέρει εἰς τὴν ἔκφρασιν, νὰ τὰ διακόπτουν,
 ὅπου ἀναφαίνεται ἡ δυσκολία, νὰ τὰ συμπληρώνουν μὲ ὅλα τὰ πρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΑΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΠΕΤΣΙΟΣ

ρισσέυματα, νὰ τὰ περικόπτουν, ὅπου ἡ ἐντύπωσις τὸ ἐπιβάλλει καὶ τὸ σπουδαιότερον νὰ μὴ γνωρίζουν, περὶ τίνος ἀκριβῶς ὁμιλοῦν. Λέξεις παρουσιάζονται τότε ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην εἰς τὴν συνομιλίαν, προσπαθοῦν νὰ σχηματίσουν συνασπισμούς, τὴν τελευταίαν ὅμως στιγμὴν μεταβάλλουν τὸν συνδυασμὸν καὶ συσπειρώνονται γύρω ἀπὸ τὴν ἐπομένην ὑπόσχεσιν, διὰ νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν, μόλις παρουσιάσῃ τὰ πρῶτα σημεῖα κοπῶσεως.

Ἐκτὸς τῆς ἀπουσίας προσωπικῆς πείρας, εἰς τὴν ἀσυνέχειαν τοῦ λόγου παιδαγωγοῦν ἐπίσης τὸν ἄνθρωπον τὰ σύγχρονα πράγματα, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων ἀντιστοιχοῦν πρὸς μίαν τεχνικὴν ἐπιφάνειαν, ἢ ὁποία, ἀντὶ νὰ ἐξελισσεται, ὅπως ὠριμάζουν τὰ φυσικὰ γεγονότα, ἐμφανίζεται καὶ ἐξαφανίζεται αἰφνιδίως, χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ χρόνος. Ἡ ἐξέλιξις τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἦτο ἄλλοτε ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀντελαμβάνετο, ὅτι ὑπάρχει καὶ ὠριμάζει αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τὰ ἐξελισσόμενα πράγματα ὑπῆρχαν, διὰ νὰ τοῦ προσφέρουν τὴν ἰδικὴν του συνέχειαν, διὰ νὰ τοῦ δείξουν, ὅτι δὲν εἶναι κάθε φοράν καὶ κάτι ἄλλο, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνδέει τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον καὶ ἐκ τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ παρατηρεῖ καὶ παραδέχεται τὸν κόσμον. "Ὅχι λοιπὸν μόνον ἐγνώριζεν ὁ ἄνθρωπος τὴν συμπεριφορὰν τῶν πραγμάτων, ἀφοῦ ὠρίμαζε μαζί των, ἀλλ' ἐκέρδιζε τὴν ἐνότητα τῆς ὑπάρξεώς του, ἤξευρε, τί θὰ εἶναι ὁ ἴδιος τὴν ἐπομένην στιγμὴν, προέβλεπε καὶ ἐπομένως καθώριζε τὴν στάσιν του, εἶχεν ἀξιώματα ζωῆς καὶ ἰδίως ἐσωτερικὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὴν πράξιν του.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὰ πράγματα ἐμφανίζονται «ἐξαίφνης» καὶ κατόπιν παραμένουν ἀναλλοίωτα, ἕως ὅτου καταστραφοῦν ἢ τὸ συνηθέστερον ἀχρηστευθοῦν, λόγῳ τῆς ἐμφανίσεως ἄλλων πραγμάτων. Τὰ σημερινὰ πράγματα δὲν ὠριμάζουν, δὲν μεταβάλλουσιν ἐσωτερικῶς τὴν μορφήν των, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνουν τὴν τυπικὴν των ἀποκρυστάλλωσιν ἀκίνητα καὶ αἰφνίδια, ὡς ἔαν διὰ τὴν παρουσίαν των ὁ χρόνος δὲν εἶχε καμμίαν σημασίαν.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΛΙΘΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ. Καμμίαν σημασίαν δὲν ἔχει ὁ χρόνος εἰς τὴν ἐποχὴν μας οὔτε καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν ἀντικατοπτρίζει ἐντὸς του τὴν συνέχειαν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ζῆ ἀπὸ τῆς μιᾶς στιγμῆς εἰς τὴν ἄλλην, χωρὶς παρελθὸν καὶ χωρὶς μέλλον. Σήμερον οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἰδέαν τοῦ πῶς θὰ συμπεριφερθοῦν τὴν ἐπομένην ἢ, ὅταν νομίζουν ὅτι τὸ προβλέπουν, ἢ πρόγνωσις αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει σχεδὸν χωρὶς ὑπεράσπισιν ἐνώπιον τῶν ἀπροβλεπτῶν τοῦ συστηματικῶς νέου μέλλοντος. Τίποτε ἐξ ὧν περιβάλλ-

λουν τὸν τεχνικὸν ἄνθρωπον δὲν ἐγκλείει μέσα του τὴν διάρκειαν, ἀλλ' ὅ,τι ὑπάρχει, διαρκεῖ καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ὄντολογικὴν του ἀκινήσιν ταρασσει τὴν διάρκειαν ὡς μία ἀπολιθωμένη στιγμὴ ἐν ἀναμονῇ ὀριστικῆς ἐξαφανίσεως.

Ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει λοιπὸν νὰ συμπάσχη πρὸς τὸν κόσμον, νὰ μὴ χρειάζεται τὸ παρελθὸν του, νὰ εἶναι πάντοτε αἰφνίδιος, ἐσωτερικῶς νὰ μὴ διαρκῆ, ἀλλὰ νὰ περιμένῃ τὴν ἐμφάνισιν στιγμιαίων πραγμάτων, διὰ νὰ πράξῃ ἐπίσης χωρὶς προοπτικὴν, ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἢ περιστάσις. Καὶ ἡ γλῶσσα του ἐγκαταλείπει τὸν ἐσωτερικὸν τῆς χρόνον, δηλαδὴ τὴν ἱστορικότητά της, δὲν προσφέρει κατὰ συνέπειαν τὴν ἐξήγησιν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπλῶς παριστάνει τὴν ἐκάστοτε προσωρινὴν του ἐπιφάνειαν. Ἐντὸς τῶν πραγμάτων διαρκεῖ, ὅ,τι δὲν εἶναι ἀπλή ἐπίφασις, ἀλλ' ἡ ὄψις τοῦ βάθους, ἀντικατοπτρίζει τὰ φαινόμενα καὶ ὅταν ἐκεῖνα προγραμματικῶς ἐξαφανισθοῦν, ἐξανεμίζεται ταυτοχρόνως. Τὴν ἀνεδαφικότητα αὐτὴν τοῦ λόγου συγκαλύπτει ὅμως ἀμέσως ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ νέου φαινομένου. Ὁ λόγος νομίζει, ὅτι εὐρήκε καὶ πάλιν τὸ ἔδαφός του, προσπαθεῖ νὰ συγκρατηθῇ καὶ νὰ κἀνῃ καὶ τοὺς ἄλλους μετόχους τῆς ἐπιφανείας, αἰφνιδίως ὅμως ἡ συντριβὴ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ὁ κύκλος ἀρχίζει ἐξ ἀρχῆς.

Ἡ σημερινὴ γλῶσσα εἶναι μία γλῶσσα χωρὶς χρόνον, δηλαδὴ χωρὶς ἱστορίαν καὶ συνεπῶς χωρὶς ἐγγύησιν διὰ τὴν ζωὴν, ἐφ' ὅσον τὰ ὀνόματά της ἀναφέρονται εἰς ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δὲν μεταβάλλονται καὶ ἡ πράξις τοῦ ἀνθρώπου παύει νὰ ἔχη ἔκτασιν, ἀλλὰ τόσον μεγαλυτέραν ἀξίαν, ὅσον μικροτέρα εἶναι ἡ διάρκειά της. Ἐκτὸς τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξελίσσονται, ἀποδημοῦν λοιπὸν ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὁποῖα χρειάζονται τὸν χρόνον. Ὅ,τι προὔποβέτει μελέτην, προετοιμασίαν καὶ ἀφοσίωσιν, ἀποκτᾷ ἀρνητικὴν σημασίαν, διότι οὐσιαστικῶς σημαίνει κατοχύρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τῶν αὐθαιρέτων ἀπαιτήσεων τοῦ κόσμου, μίαν ἀπόφασιν, ἢ ὁποῖα ὑπερπηδᾷ τὸν χρόνον καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῦ εὐρίσκεται καὶ τί τὸν περιβάλλει. Χάριν ὅμως αὐτοῦ τοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον, χωρὶς ν' ἀλλάσῃ ἐσωτερικῶς τὸ περιεχόμενόν του, μετατρέπει ρυθμικῶς τὴν ἐπιφάνειάν του καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐμφανίζεται πρὸ παντὸς ἄλλου ὡς ἡ συνεχῆς τῆς ἄρνησις, ὁ ἄνθρωπος συντομεύει τὰ ἔργα του, δὲν ἔχει ὑπομονὴν διὰ μεγάλα σχέδια, ἐπιδιώκει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἡ συντομία αὐτὴ τὸν ἀφήνῃ ἐκτὸς τοῦ γεγονότος, δὲν χρειάζεται ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν ἔρωτα οὔτε τὴν συνομιλίαν οὔτε τὴν συνέπειαν, οὔτε τὴν ἀντίστασιν, οὔτε τὴν ὑπομονήν, οὔτε τὴν πειθαρχίαν, οὔτε τὴν ἐσωτερικὴν του προσφορὰν, ὅ,τι θὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς συμπεριφορᾶς του, ἀλλὰ θέλει ἀμέσως τὴν τελικὴν φάσιν, χωρὶς νὰ ἐρωτᾷ, ἐὰν ἔγινεν ἀξιὸς τῆς, μετὰ μόνην ἐπιδίωξιν νὰ

συντομεύη διὰ νὰ μὴ δεσμεύεται, διὰ νὰ ἔχη καιρὸν δι' ἄλλας πράξεις, νὰ εἶναι πάντοτε διαθέσιμος, διὰ νὰ ἐφαρμόζη, ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ στιγμή.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΣΧΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. Δὲν εἶναι σήμερον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὀρίξη τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, χωρὶς νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν του, τί ὑπάρχει πλησίον του, πρῶγμα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ἐποχὴν μας σημαίνει, τί προσφέρεται εἰς τὸ περιβάλλον του, ὥστε μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων νὰ τὸ ἀποκτήσῃ. Ἐν ὅσῳ ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ὡς βάσιν τῆς ζωῆς του τὴν ἀτομικὴν του σχέσιν πρὸς τὴν γῆν, κανεὶς δὲν τὸν ἠμπόδιζε κατ' ἀρχὴν τοῦλάχιστον νὰ διαμορφώσῃ τὴν ζωὴν του ὅπως ἐκεῖνος θὰ ἤθελε καὶ κατὰ τοῦτο νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν θέλησίν του. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὅμως ζῆ, διότι συμβάλλει εἰς τὴν κατασκευὴν ἑνὸς καὶ μόνου πράγματος, πρέπει νὰ ἔχη ἀνάγκην, ὅ,τι κατασκευάζουν ὅλοι οἱ ἄλλοι. Ἐξ αὐτοῦ ἐπεταί, ὅτι ἐκπληρώνει τὴν ὑποχρέωσίν του ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ἐὰν προμηθεύεται, ὅ,τι παρουσιάζεται εἰς τὸ περιβάλλον του, πρῶγμα τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἡμισυ τοῦλάχιστον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἀνεξαρτήτων μεταξὺ των κοινωνικῶν γεγονότων.

Εἰς τὴν διάσπασιν λοιπὸν τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπου συμβάλλει σήμερον ὀλόκληρος ὁ τεχνικὸς κόσμος, ὁ ὁποῖος πληροφορεῖ συνεχῶς τὸν ἄνθρωπον περὶ τοῦ τί ἀκριβῶς διαθέτει κάθε στιγμήν καὶ τί θὰ εἶχε χρησιμότητα εἰς τὴν ζωὴν του. Ποιότητες καὶ ὄψεις συγχρόνων γεγονότων δὲν ἀνταποκρίνονται ὅμως ἐπίτηδες εἰς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς τεχνικῆς των φύσεως, δὲν ἐπιτρέπουν τὸν ἔλεγχον, ὥστε ἄλλοι νὰ πρέπει νὰ πληροφορήσων τὸν ἄνθρωπον διὰ τὸ εἶδος τῶν πράξεων του. Πράγματα καὶ πληροφορίαι ἔχουν ἔκτασιν καὶ ἔντασιν ἀναλόγως ὀρατῶν καὶ ἀοράτων συμφερόντων, ἐμφανίζονται μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἐντυπώσεως ἀνεξαρτήτως τῆς οὐσίας των, ὥστε νὰ καταστρέφεται ἡ βάσις τῆς συγκρίσεως καὶ τελικῶς ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑποθέτῃ, ὅτι ἡ μόνη διάκρισις τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς του εἶναι ἡ ποσοτικὴ των ἔκφρασις, νὰ συγκινῆται ἐξ ἴσου πρὸ ἑνὸς θανάτου ἢ ἑνὸς γάμου, τῆς στοργῆς ἢ τοῦ ἐγκλήματος, μιᾶς θυσίας ἢ ἑνὸς τοπίου ἢ μάλλον νὰ μὴ συγκινῆται καθόλου, ἀλλὰ νὰ θεωρῆ τὰ πάντα ὡς ὄψεις, χωρὶς συνοχὴν καὶ χωρὶς ἰδιαιτέραν ἀξίαν.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν τεχνικὴν ζωὴν οἱ ἄνθρωποι ἔπαυσαν ἀπὸ καιροῦ νὰ ἐκφράζων τὸν ἐσωτερικὸν των κόσμον, ὅταν ἐργάζωνται, νὰ εἶναι ὀλόκληροι εἰς τὰς ἐκδηλώσεις των καὶ νὰ παρουσιάζων μίαν ὀλόκληρον, διὰ τὴν ὁποῖαν προσωπικῶς νὰ ἐγγυῶνται. Ἄντ' αὐτοῦ συμμετέχουν εἰς ὅ,τι τοὺς ἀπασχολεῖ περισσότερον μόνον μὲ μίαν περίπτωσιν τῆς σωματικῆς ἢ τῆς πνευματικῆς των ὑπάρξεως, χωρὶς νὰ παρακολουθοῦν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἔργων των. Δὲν εὐθύνονται λοιπὸν διὰ τὰ σύνολα,

παρὰ μόνον δι' ὠρισμένα τμήματά των, τὰ ὅποια πάλιν δὲν διαμορφώ-
νουν, ὅπως θὰ ἤθελαν, ἀλλ' ὅπως ἔχει καθορισθῆ, δηλαδή χωρὶς νὰ
λαμβάνωνται ἐκεῖνοι ὑπ' ὄψιν.

Εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ἀπαιτεῖ ἡ τεχνικὴ ὁλόκληρον τὸν ἄν-
θρωπον. Εἴτε τὴν χειρωνακτικὴν του δύναμιν, εἴτε τὴν ἐπιτηδειότητα
τῶν δακτύλων του, εἴτε τὴν διεκπεραιωτικὴν του ἰκανότητα, εἴτε τὴν
ἀγοραστικὴν του ἐπιθυμίαν, εἴτε τὴν ψῆφον του, εἴτε τὴν λαιμαργίαν
του, εἴτε τὴν διάθεσίν του πρὸς θυσίαν - πάντοτε ἓνα ἐπὶ μέρος χα-
ρακτῆρα του ἀπαιτεῖ ὑπὸ ποικιλομόρφους ἀξιώσεις ὁ τεχνικὸς κόσμος.
Οἱ ἄνθρωποι διασπῶνται τεχνικῶς εἰς φυσικὰς, πνευματικὰς καὶ κοινω-
νικὰς ιδιότητας καὶ ἐν συνεχείᾳ λειτουργοῦν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ
μηχανημάτων αὐστηρῶς καθωρισμένης σκοπιμότητος. "Ὅπως τὸ ραδιό-
φωνον δὲν ἔμπορεῖ νὰ φωτογραφίση, ἡ φωτογραφικὴ μηχανὴ νὰ φωτί-
ση τὸ δωμάτιον, ἡ ἠλεκτρικὴ λυχνία νὰ ψύξη τὰ τρόφιμα, τὸ ψυγεῖον
νὰ βράσῃ τὸ φαγητόν, ἡ ἠλεκτρικὴ κουζίνα νὰ συλλάβῃ τὸν ἦχον, τὸ
μαγνητόφωνον νὰ κἀνῃ τὴν δουλειάν τοῦ ἀνεμιστήρος ἢ τοῦ αὐτοκινή-
του, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν μίαν καθωρισμένην
τεχνικὴν εἰδικότητα, χάνουν δηλαδή τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅλου καὶ νομίζουν,
ὅτι τὰ πάντα ἐξαντλοῦνται, ὅταν ἀνακαλύψουν μίαν ἀποψιν τῶν πραγ-
μάτων καὶ συνδυάζονται, ὅταν συσχετισθοῦν δύο ἐπὶ μέρος χαρακτῆ-
ρες των, εἰς τρόπον ὥστε ὁ κόσμος νὰ θρυμματίζεται εἰς ὠρισμένας
ἄψεις, ἀσχέτους μεταξὺ των ἢ αἱ ὅποια ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν ἐρήμην
τῆς οὐσίας.

**ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΠΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ Α-
ΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ, ΚΑΤΑ ΛΑΘΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΗΔΕΣ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ.** "Ὅσον
ἡ πνευματικὴ κίνησις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ δύναμις καταπίπτουν, ὅσον ὁ λό-
γος παραγνωρίζεται, τόσον αὐξάνεται ἡ τάσις τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουρ-
γῇ δυναμικὰ συστήματα καὶ εἶδη ταχυτήτων, τόσον περισσότερον πα-
ραδίδεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν κίνησιν καὶ τὴν ἀνεξαρτήτως
τοῦ σκοποῦ δυνατότητα. 'Εφ' ὅσον ὅμως ὁ διαθέσιμος χρόνος τῆς ἡμέ-
ρας παραμένει σχεδὸν ὁ ἴδιος καὶ ἡ ζωὴ δὲν ἐπεκτείνεται ἀναλόγως
τῶν ὅσα εἶναι σήμερον δυνατόν νὰ δοκιμασθοῦν, μόνη λύσις εἶναι ἡ
σύντμησις τῶν πράξεων.

'Εντὸς μιᾶς ἡμέρας ἢ ἐνὸς μηνὸς ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος πράττει
τόσας μεταξὺ των ἀνεξαρτήτους πράξεις, ὅσας ἄλλοτε εἰς ἓνα μῆνα
ἢ ἓνα χρόνον ἢ ἴσως μίαν ὁλόκληρον ζωὴν. Αὐτὸ συνεπάγεται, ἡ μία
πρᾶξις νὰ τοποθετῆται πλησίον τῆς ἄλλης, νὰ μὴ ἐξαντλῆται εἰς
ὄλον της τὸ βάθος, νὰ περιορίζεται εἰς τὰ ἀπαραίτητα, συνήθως τὰ
φαινόμενα μόνον σημεῖα της καὶ ἔπειτα νὰ διακόπτεται, διὰ νὰ ἐπιχειρη-
θῇ ἡ ἐπομένη, ἡ ὅποια προϋποθέτει ἐντελῶς διαφορετικὴν διάθεσιν,
πρᾶγμα χωρὶς ἰδιαιτέραν σημασίαν, ἀρκεῖ ἐξωτερικῶς νὰ ἐφαρμοσθοῦν
οἱ τεχνικοὶ ὄροι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ τεχνικὸς ἄνθρωπος καταστρέ-

φει ἐπὶ τῇ βάσει προγράμματος τὴν συνέχειαν τῆς ἐκφράσεώς του καὶ γίνεται τὸ ζῶον ὄλων τῶν δοκιμῶν καὶ τῶν ἀστραπιαίων ταχυτήτων. Ἀντὶ τῆς ἐσωτερικῆς του συνοχῆς, ὁ ἄνθρωπος σήμερον τάσσεται ὑπὲρ ἐνὸς ἀθροίσματος ἐσωτερικῶς ἀσχέτων ἐκδηλώσεων, ἐνὸς τρόπου ζωῆς, ὁ ὁποῖος καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο δυνατός, θὰ τοῦ ἐφαίνετο ἄλλοτε ἀπαράδεκτος, ἐπειδὴ δὲν θὰ συνεβιβάζετο πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποῖαν ἤθελεν ὡς κριτήριον τῆς ζωῆς του. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οἱ συνεκτικοὶ δεσμοὶ ἰδίως τῶν μεταφυσικῶν πίστεων παύουν ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἐπίδοσιν τῆς τεχνικῆς νὰ ἰσχύουν, ἀποδεσμεύει ἐσωτερικῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἀφήνει διαθέσιμον δι' ὅλα τὰ ἔργα ἀσχέτως ἀξίας καὶ συνοχῆς.

Ἡ ὅλη διαρρυθμίσις τῆς τεχνικῆς ζωῆς βασίζεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορίζουν μόνοι των τὴν συμπεριφορὰν των, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ συμμορφώνωνται εἰς ὠρισμένα γενικὰ σχήματα. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ τεχνικοὶ ἄνθρωποι δὲν χρειάζεται εἰς τὰς σχέσεις των νὰ εἶναι δι' ὅ,τι πράττουν αὐτοπροσώπως ὑπόλογοι, ἀλλὰ νὰ σχετίζωνται, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ πρόγραμμα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ τεχνικὴ ἔχει πολλὰ προγράμματα (οἰκονομικῆς, διοικητικῆς, κρατικῆς, φορολογικῆς, ἐμπορικῆς, ἐπιστημονικῆς, κοινωνικῆς φύσεως), ὁ ἄνθρωπος ἐνδιαφέρει κάθε φορὰν ἀπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἀπόψεως. Εἶναι «φορολογούμενος», «ἠσφαιλισμένος», «μέτοχος», «μέλος», «πολύτεκνος», «θῦμα πολέμου», «πελάτης», «σύμβουλος», «ἐνορίτης», «κατηγορούμενος», «ἀκροατής», «συνταξιούχος» ἢ «ἐνοικιαστής» ἢ ἔχει ἐκτάκτους ἰδιότητας, εἶναι «πεζὸς» ἢ «ἐπιβάτης», «ἐπιτυχὸν» ἢ «ἐπιλαχὸν», «νομιμόφρων» ἢ «παραβάτης». Διασπᾶται λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἀναρίθμητα σχήματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀτομικά του γνωρίσματα. Συνήθως πληροφορεῖται τὰ γνωρίσματα αὐτὰ ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ κάποτε κατορθώνει νὰ τὰ ἀποφύγη, συνηθέστερον ὅμως ὄχι μόνον τὰ ὑφίσταται, ἀλλ' αὐθαιρέτως τὰ ἐπαυξάνει, διὰ νὰ ταυτίζεται ἄλλοτε πρὸς τὴν μίαν καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ἄλλην κατηγορίαν, νὰ ὑποκρίνεται ἀναγκαστικῶς, ὅ,τι καὶ ὅπως τὸν θέλει ὁ ἔξω κόσμος, νὰ συγχέῃ ἐπανειλημμένως τοὺς ρόλους του καὶ τελικῶς νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν ὑποκρισίαν αὐτὴν καὶ νὰ παρουσιάζεται κάθε φορὰν ὑπὸ μίαν ἄλλην, ὄχι ἀπαιτήτως τὴν ἀπαιτουμένην ἰδιότητα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ γνωρίζῃ εἰς τὴν ἔντασιν αὐτὴν τῶν ὑποχρεωτικῶν καὶ τῶν πλαστῶν του χαρακτήρων, τί εἶναι εἰς τὸ βάθος ἢ νὰ εἶναι ἀπὸ κοινου ἀποκλειόμενα μεταξύ των πράγματα, χωρὶς προσωπικὸν κέντρον.

Η ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ. Εἶναι λοιπὸν διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον φυσικὴ συνέπεια τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν ἀρχίξῃ καὶ εἰς τὸν λόγον του νὰ ὑποκρίνεται τὰ πάντα, κυρίως ὅμως

να στερηῆται συνοχῆς, να πιστεύη και να διακηρύσσει ἄλλοτε τὰ μὲν και ἄλλοτε τὰ ἐναντία, να συμμετέχη εἰς ὅλα τὰ θέματα χωρὶς να τὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του και χωρὶς να ὑποχρεῶνῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἀπλῶς και μόνον να συνδυάζη τὰ εἶδη τῶν διαθεσίμων ἐπιφανειῶν και να μὴ γνωρίζη ἄλλην σχέσιν πλην τῆς προσθέσεως, ἡ ὁποία σταματᾷ ὅπουδήποτε ἢ ἐπαναλαμβάνεται ἐξ ἀρχῆς, χωρὶς να θίγεται ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. Ἡ ἀσυναρτησία ὅμως αὐτῆ τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀπλῶς και μόνον μία ἐκφραστικὴ ἀσυνέπεια, ἡ ὁποία θὰ ἦτο δυνατόν με τὴν ἐκμάθησιν τῶν κανόνων τῆς λογικῆς να θεραπευθῆ, ἀλλ' ἐπισημοποιεῖ τὴν ἀνακολουθίαν τῶν πράξεων τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, τὴν συντριβὴν τῆς ἐνότητος τοῦ χαρακτήρος του, τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει να ζῆ, χωρὶς να παρακολουθῆ τὴν ζωὴν του, ὅτι ἔχει κατὰ κάποιον τρόπον ἀποσπασθῆ ἐκ τοῦ προσώπου του και πράττει ὅ,τιδήποτε, ἐρήμην τοῦ ἀποχρῶντος λόγου και διὰ τοῦτο χωρὶς να παραδέχεται τὴν ἐνοχὴν οὔτε να ἐννοῆ, τί ἀκριβῶς συμβαίνει, ὅταν ἀποφασίζη να πράξη. Τὴν μίαν ἡμέραν εἶναι λοιπὸν δυνατόν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος να γίνῃ ἥρως αὐτοθυσίας, τὴν ἐπομένην να ἐγκληματίσῃ· ἄλλοτε να εὐεργετῆ τοὺς ἀδυνάτους και ἄλλοτε να τοὺς χλευάζῃ· ἀναλόγως τῶν περιστάσεων να εἶναι πατριδολάτρης και διεθνιστής, ἀδιάλλακτος πιστὸς και κρυφὸς ἄθεος και τὸ πρῶγμα να μὴ τοῦ κἀνῆ ἐντύπωσιν, ἐφ' ὅσον ἐντὸς του τίποτε δὲν διαμαρτύρεται. Ἐὰν παρουσιάζεται και εἰς τὴν ὁμιλίαν του χωρὶς ἀκολουθίαν, τοῦτο εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις μόνον τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς ἀποσυνθέσεως. Πουθενὰ ὅμως ἄλλοῦ ἢ καταστροφῆ αὐτῆ δὲν παρουσιάζεται με ἐπισημότερον τρόπον, πλην τοῦ γραπτοῦ λόγου.

Μία χαρακτηριστικὴ ἀπώλεια τῆς λογοτεχνίας, παρατηρουμένη σήμερον εἰς ὅλα τὰ τεχνικὰ κράτη, εἶναι ἡ μεγάλη περίοδος. Νομίζει κανεὶς εἰς τὰ σύγχρονα λογοτεχνικὰ κείμενα, ὅτι ἔχουν ἐπαναστατήσῃ αἱ ὑποτακτικαὶ προτάσεις. Ὅπως οἱ ἄνθρωποι σήμερον δὲν ἀνέχονται τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἐξάρτησιν, τόσο περισσότερο ὅμως συνωθοῦνται οἱ μὲν πλησίον τῶν δὲ και συνάμα νομίζουν, ὅτι ἔχουν ἀποκτήσῃ ἰδιωτικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὅπως ὁ ἀτομισμὸς εἶναι ὁ βασικὸς χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου τῆς «μάζης», κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον αἱ προτάσεις τοῦ λόγου ἔχασαν τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἐπαφὴν, με πολλὴν δυσκολίαν ἀναγνωρίζουν ἐξαρτήσεις, τοποθετοῦνται ἢ μία δίπλα εἰς τὴν ἄλλην, κατὰ βάθος ὅμως ἔχουν ἀπομονωθῆ, ἀποκλείουν τὴν προηγουμένην ἢ τὴν ἐπομένην ἢ ὑπάρχουν, χωρὶς να ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ τί συμβαίνει εἰς τὰ πέριξ, ὅπως ἀκριβῶς οἱ τεχνικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τοὺς γείτονάς των. Ὁ γραπτὸς λόγος ἀρχίζει να παρουσιάζεται χωρὶς κέντρον και να ἐπιδίδεται εἰς τὴν συνάθροισιν μικρῶν και μεγάλων ἐντυπώσεων, ἰριδισμῶν τοῦ τεχνικοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον ὡς ἀνθρώπινος κόσμος διὰ πρώτην φοράν δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἐνότητα, δὲν ταυτίζεται με τὴν οὐσίαν του και δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸ βλέμμα να περάσῃ τὴν ἐπιφάνειάν του. Εἶναι, ὡς ἔαν ὁ λόγος εἶχεν

ἔσωτερικῶς διασπασθῆ εἰς ἀναρίθμητα τμήματα καὶ κατέβαλλεν ἐντὸς τοῦ κειμένου τὴν προσπάθειαν νὰ τὰ συναρμολογήσῃ ἢ νὰ τὰ τοποθετήσῃ τόσον κοντὰ τὰ μὲν πλησίον τῶν δέ, ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἢ ἐντύπωσις, ὅτι ἡ ἐνότης ὑπάρχει, ὅπως ὑπῆρχε πάντοτε, ἀπλῶς καὶ μόνον μετέβαλεν ὄψιν καὶ μάλιστα μὲ τὴν νέαν σύνθεσιν ἀπέκτησεν ἕκτακτον χαρακτήρα.

Εἰς μνημὴν τοῦ γραπτοῦ χρόνου. Ἡ νέα ὄψις τοῦ γραπτοῦ λόγου ὡς συνδυασμὸς ἐκφραστικῶν τμημάτων χωρὶς ἔσωτερικὴν συνάφειαν παρουσιάζεται γενικῶς σήμερον ὡς τὸ κοινὸν προσὸν ὄλων τῶν ἐκπροσώπων τῆς λογοτεχνίας. Ἡ νέα αὕτη ὄψις εἶναι τὸ μνημόσυνον τοῦ λόγου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔσωτερικοῦ του χρόνου.

Τὸν ἔντεχνον λόγον χαρακτηρίζει σήμερον εἰς ὅλα του σχεδὸν τὰ εἶδη ἡ ἀνυπομονησία. Ὁ λόγος δὲν χρειάζεται τὴν εἰσαγωγὴν οὔτε θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν ἐξήγησιν, ἀλλ' ἀρχίζει κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ μέσου. Δὲν ὑπόσχεται, δὲν ὑποδεικνύει, δὲν ὀδηγεῖ καὶ δὲν ὠριμάζει, ἀλλὰ παρουσιάζεται αἰφνιδίως τετελεσμένος, ὅπως αἰφνιδίως τετελεσμένα παρουσιάζονται τὰ μηχανήματα. Ὅσοι ἀντικρῦζον λοιπὸν τὴν πρότασιν, πρέπει νὰ τὴν ἐννοήσουν, χωρὶς τὴν βοήθειαν τῆς προηγουμένης, νὰ σχετισθοῦν μαζί της ἀπ' εὐθείας καὶ πρὸ παντὸς νὰ ὑποθέσουν τὸ βάθος της, χωρὶς νὰ περιμένουν νὰ τοὺς χειραγωγῆσῃ ὁ ἐπόμενος λόγος. Ἡ ἐκφρασις κλείνεται εἰς τὸν ἑαυτὸν της, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ συνδεθῆ οὔτε πρὸς ὅ,τι προηγεῖται οὔτε πρὸς ὅ,τι ἔπεται, ὥστε νὰ φαίνεται, ὅτι ὁ λόγος ἀρχίζει πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἰδίαν προσπάθειαν. Ὅπως τὰ μηχανήματα ἔχουν μίαν ἔσωτερικὴν κίνησιν καὶ ὅποτε χρειασθῆ, τὴν ἐκτελοῦν χωρὶς τὴν ἐλαχίστην παραλλαγὴν καὶ χωρὶς νὰ ἐξαρτῶνται ἀπαραιτήτως, ἀλλὰ κάποτε νὰ ἐνοχλοῦνται ἐκ τῆς λειτουργίας ἄλλων μηχανημάτων, ἀποκτοῦν καὶ τὰ τμήματα τοῦ γραπτοῦ λόγου παρομοίαν αὐτοτέλειαν. Καὶ ὅπως μία συσκευὴ τοποθετεῖται πλησίον μιᾶς ἄλλης, παίρνει καὶ ἡ πρότασις θέσιν πλησίον ἄλλων προτάσεων, θὰ ἦτο ὅμως δυνατόν νὰ μετατεθῆ ἢ νὰ λείψῃ, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ πάρῃ εἶδησιν. Ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι εἶναι δυνατόν εἰς τὴν ἐποχὴν μας νὰ ὑπάρχουν, νὰ μετατίθενται καὶ νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν ζωὴν, σχεδὸν χωρὶς νὰ γίνωνται οὔτε ἐκ τῶν πλησιεστέρων ἀντιληπτοί, μεταλαμβάνουν καὶ τὰ μέρη τοῦ λόγου τῆς ἰδίας μοίρας.

Μὲ τὴν ταχύτητα, ἡ ὁποία τὸν διακρνίζει, ὁ γραπτὸς λόγος τῆς ἐποχῆς μας ἐκφράζει τὴν ἐντύπωσίν του καὶ κατόπιν ἀνανεώνει τὴν προσπάθειαν χάριν τῆς ἐπομένης ἐντυπώσεως, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι συνέχεια τῆς προηγουμένης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν δίδει εἰς ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται, τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ μὲ τὴν σειρὰν του τὴν κίνησιν αὐτὴν πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ σημερινὸς ἀναγνώστης εὐρίσκεται

διὰ τοῦτο ἐνώπιον κατὰ διαστήματα παρατεταγμένων τελικῶν στιγμῶν. Ἡ κάθε μία ἔχει τὰ δικαιώματά της καὶ ἀνταναικλᾶ μίαν ἄποψιν τῶν πραγμάτων. Ὅπως ὅμως ἡ ἄποψις αὐτὴ εἶναι, ὅ,τι παρουσιάζει, χωρὶς σχέσιν καὶ μάλιστα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι τὴν περιβάλλει, ὁμοίως καὶ ἡ πρότασις εἶναι αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει, χωρὶς νὰ παραδέχεται ἐξαρτήσεις. Ἐὰν λοιπὸν δὲν συγκρατῆ ἐντὸς τῆς τὴν διάρκειαν, αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὴν ἐξέφρασε, δὲν καθυστέρησεν εἰς τὸ ἀντικείμενόν του, δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ περιορίσῃ, δὲν τὸ παρετήρησεν ἀπὸ κάθε πλευρᾶν του, δὲν τὸ ἐπῆρεν εἰς τὰ χέρια του καὶ δὲν ὠνειρεύθηκεν εἰς τὴν σκιάν του, κυρίως ὅμως δὲν ἐφιλοξενήθη εἰς τὸν ἐσωτερικόν του χώρον, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ ἔθιξε μὲ τὸ δάκτυλόν του, διεπίστωσεν ὅτι ὑπάρχει καὶ κατόπιν ἀνέθεσεν εἰς τὸν λόγον νὰ ἐκφράσῃ τὸ δακτυλικὸν ἀποτύπωμα. Ἐὰν εἶχε «συνουσίαν περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό», ὁ λόγος θ' ἀντικατώπτριζε τὴν προπαρρασκευὴν καὶ τὴν πειθαρχίαν, τὸ ἀγώνισμα, τὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν ἀνάτασιν, θὰ εἶχε μίαν ἐσωτερικὴν φοράν, δηλαδὴ θὰ ἔγραφε τὸν χρόνον, τὴν ἐσωτερικὴν διάστασιν τῆς ἀγάπης καὶ ἐπειδὴ θὰ εἶχεν ἐκεῖνος λυτρωθῆ, θὰ ἔδιδε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ τόλμημα καὶ νὰ κοινωνήσουν τοῦ πάθους.

ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑ ΩΣ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΑΣΥΝΕΧΕΙΑΣ. Οὐσιαστικῶς ἀπουσιάζει ἐκ τοῦ σημερινοῦ γραπτοῦ λόγου ἡ ἀναζήτησις. Ὅ,τι ἐκφράζεται, εἶναι διαδοχικὸν καὶ ἀναλλοίωτον, ἐπιδεικτικῶς χωρὶς παρελθόν καὶ ἀναγκαστικῶς χωρὶς μέλλον, ἀκριβῶς ὅπως παρουσιάζεται καὶ παραμένει ὁ σύγχρονος κόσμος. Δὲν χρειάζεται ὡς ἐκ τούτου ὁ λόγος συμπλήρωσιν οὔτε ἐκ μέρους παραλλήλων ἐκφράσεων οὔτε ἐκ μέρους ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποῖους ἀπευθύνεται, ὅπως θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἀνεφέρετο εἰς τὴν δυνατότητά των νὰ περισυλλέξουν τὴν ὑπαρξίν των ἐκ τῶν πραγμάτων, νὰ ἐγκαταλείψουν πρὸς στιγμὴν τοὺς θορύβους καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸν εἰρμὸν τοῦ πνεύματος. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λογοτεχνικοῦ κειμένου γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης περὶ τοῦ κόσμου, ὅ,τι καὶ προηγουμένως, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ γνώσις του ἀπέκτησεν ἐορταστικὴν ὄψιν. Ἡ ἀνάγνωσις δὲν τὸν βοηθεῖ νὰ εὔρῃ μὲ τὰ μάτια τοῦ σώματος ἀόρατα ἀνοίγματα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ φανῆ αὐστηρὸς εἰς τὴν σκέψιν του, ἀλλὰ τοῦ προβάλλει εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅ,τι βλέπει καὶ πράττει καθημερινῶς καὶ χωρὶς τὴν λογοτεχνικὴν ἀπεικόνισιν. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐορτάζει γλωσσικῶς τὴν ἀσυνεχειάν του.

Ἐφ' ὅσον ἡ συνοχὴ ἀπομακρύνεται εἰς τὴν σκιάν τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ παρελθόντος, ὡς τρόπος παρουσιάσεως τοῦ μέλλοντος, ἔγινεν ἡ γενικὴ βάση τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐφ' ὅσον τὸ περιβάλλον ἀπεμπόλησε τὸ βάθος του, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐντύπωσίν του καὶ νὰ συναθροίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐντὸς τῆς ἐντύπωσης

αυτῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν νὰ πράττῃ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν, ὅπως οἱ ἥρωες τοῦ μυθιστορήματος «L' âge de raison» τοῦ J.-P. Sartre ἀναλόγως τῶν ἐντυπώσεων τῆς στιγμῆς, νὰ μὴ γνωρίζῃ ἐσωτερικὴν δέσμευσιν, νὰ εἶναι πάντοτε ἀπροετοίμαστος, ἱκανὸς δι' ὅ,τιδήποτε, ἰδίως διὰ τὰ ἀντίθετα ὄσων ὑπελόγιζεν. Ἡ ἔκφρασις λοιπόν, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς πράξεως, δὲν ἐνσαρκώνει τὴν ζήτησιν, μίαν ἀπόφασιν νὰ δοθῇ εἰς τὸν κόσμον ἢ μορφή τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἴδιον πρόβλημα ἐξ ὄλων τῶν ὄψεων καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν νὰ συνθέσῃ τὰ φαινομενικῶς ἄσχετα εἰς μίαν καὶ μόνην ἐνότητα, τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα, ἀλλὰ προβάλλει πρὸς τὰ ἔξω τὴν ἐντύπωσιν, μένει πιστὴ εἰς τὴν λεπτομέρειαν, τὴν περιβάλλει ὅμως μὲ μίαν σπανίαν μορφήν, τοποθετεῖ ἀμέσως τὴν τελείαν, τὴν λησμονεῖ καὶ καλλιγραφεῖ τὴν ἐπομένην πλευρὰν τοῦ κόσμου καὶ διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τὸ περιεχόμενον οὔτε διὰ τὸν δεσμόν των πρὸς τὸν παραπλευρῶς κόσμον καὶ τὸν ὅλον ἄνθρωπον.

ΑΓΩΝΙΣΜΑ ΔΡΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΙΑΝ. Διὰ νὰ δείξῃ τὸ τέλος τῆς μιᾶς ἐντυπώσεως καὶ νὰ περιγράψῃ μὲ ὄσῃν συχνότητα ἐπιβάλλει ἢ ἐσωτερικὴ του ἀσυνέχεια τὴν ἐπομένην ἐντύπωσιν, χρησιμοποιοῖ ὁ ἐντεχνος λόγος τὴν κάτω τελείαν. Κανονικῶς θὰ ἔπρεπε ν' ἀρχίζῃ μετὰ τὴν τελείαν νέα περίοδος, ἐφ' ὅσον κατ' οὐσίαν τίποτε δὲν συνεχίζει τὴν ἔκφρασιν, ἀλλ' ὅ,τι ἀκολουθεῖ ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἐκ λόγων ἴσως οἰκονομίας ἢ ἀπόστασις αὐτὴ μετὰ τῶν προτάσεων ἀποφεύγεται, ὅταν ὅμως ἢ ἐπαναλαμβανομένη διακοπὴ κινδυνεύσῃ νὰ παραστήσῃ τὰ ἐσωτερικά του ραγίσματα, ὁ λόγος τάσσεται κατὰ τῆς στίξεως εἴτε ὑπὲρ τῶν κομμάτων, τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει διαφοράν. Μία περίοδος χωρὶς τελείαν δὲν σημαίνει ἀπαραιτήτως, ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς ἐνότητος, ἀλλ' ὅτι ὁ λόγος ἀνέθεσε εἰς τὴν πρόσθεσιν νὰ τὸν ἐπιμηκύνῃ, διὰ νὰ φανῇ ἐνιαῖος.

Μεγάλῃ περιόδῳ σημαίνει σήμερον εἰς τὸν πεζὸν καὶ τὸν ποιητικὸν λόγον ἄθροισμα προτάσεων συντακτικῶς τῆς ἰδίας ἀξίας, χωρὶς ὀριστικὸν σημεῖον στίξεως. Νομίζει κανεὶς ὠρισμέναν φοράς, ὅτι προτάσεις οὐσιαστικῆς ἢ δευτερευούσης φύσεως καταδιώκουν ἀπὸ κοινοῦ τὴν τελείαν. Καθ' ὁδὸν ὅμως ἐξαντλοῦνται καὶ τότε συνεχίζουν ἄλλαι προτάσεις τὴν προσπάθειαν, μέχρις ὅτου ἐπίσης ἐξαντληθούν, ὅποτε τὸ ἀγώνισμα χάνει τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ ὁ ἀναγνώστης ἀρχίζει νὰ παρατηρῇ, μόνον ὅ,τι ὑπάρχει μετὰ δύο κομμάτων ἢ ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς ἀστίκτους στίχους καὶ ἐξασκεῖται εἰς τὴν λήθην τοῦ τί ἐδιόβασε, διὰ νὰ ἐννοήσῃ χωρὶς προκαταλήψεις τὰ ἐπόμενα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ μεγάλῃ περιόδῳ τείνει νὰ γίνῃ μία ἐκφραστικὴ

έκτασις, ἐντὸς τῆς ὁποίας διαγωνίζονται προτάσεις μὲ τὰ ἴδια δίκαια, χωρὶς νὰ ὑποπτεύουν, τί προπορεύεται ἢ τί ἀκολουθεῖ, μὲ μόνην ἐπιδίωξιν νὰ συγκρατήσουν πρὸς στιγμὴν τὸν ἀναγνώστην καὶ μόλις τὸ κατορθώσουν, νὰ τὸν ἀφήσουν μετέωρον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκμεταλλεύεται ὁ ἐρχόμενος λόγος, διὰ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ λησμονήσῃ τὰ προηγούμενα, μέχρις ὅτου ἡ διαδοχὴ αἰφνιδίως σταματήσῃ, διότι ἀπροσδοκῆτως ἐνεφανίσθη ἡ κάτω στίξις. Γράφονται λοιπὸν σήμερον προτάσεις, ὅπως ἡ ἐπομένη:

«Ἐπάνω, στὴν κορφή, μίαν βραχῶδη ἀκυμάτιστη εὐθεία ὀρίζει τὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ, χωρὶς ὥστόσο ν' ἀποτελεῖ καὶ τὸν ὀρίζοντά μας, καὶ κότῳ μίαν μαύρη κατακόρυφη ρωγμὴ, μὲ σπλάχνα ἀθέατα, εἶναι πληγὴ βαθειὰ καὶ ἀγιάτρευτη σὰν τελεσίδικος χωρισμός, γιὰ ὅσο καὶ ἂν μὲ τὸ μεγαλεῖο του τὸ τοπίο σὲ ξενίζει, ὅσο κι' ἂν μοιάζῃ ἐξωπραγματικὸ, τόσο μαντεύεις ὅτι στὸ βάθος ποῦ δὲ φαίνεται ὑπάρχει κρυμμένο ἓνα σπέρμα ἀληθείας, ἓνας πόνος, οἱ βράχοι δὲν κρύβουν τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσαν ἄλλοτε καὶ τόπιαν πάλι οἱ ἴδιοι, ἄλλοτε, σὲ χρόνια παλιά, ἴσως σ' αἰῶνες ποῦ δὲ φτάνει ἡ ἱστορία μας, μιά ποῦ τὸ πρῶτο ξάφνιασμα στ' ἀντίκρουσμά του συνοδεύεται ἀπὸ μιά μνήμη προπατορικὴ, προαιώνια, προανθρώπινη, μιά μνήμη ποῦ κυκλοφορεῖ στὸ αἷμα μας, ἐνῶ τὸ αἷμα τῶν βράχων ἔχει πήξει, δὲν ξέρω μόνο ἂν τὸ σπᾶσιμο τοῦτο τῆς γῆς ἔγινε ἀπότομα, μὲ μιά καθίζηση ἢ ἂν πῆρε τέτοια μορφή σιγά-σιγά, βροχὲς νεροποντὲς, τὸ ποτάμι τοῦ Κολοράδο μὲ τὶς φουσκονερίες του...»¹.

ΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΕΤΡΙΜΜΕΝΟΣ. Διὰ νὰ περιγράψῃ τὸν κόσμον, πηδᾷ ὁ σημερινὸς λόγος ἀπὸ τὴν μίαν διαπίστωσιν εἰς τὴν ἄλλην. Ὅταν θέλῃ νὰ μείνῃ εἰς τὸ ἴδιον θέμα, προσθέτει τὰ γνωρίσματά του. Ζητεῖ τὴν λεπτομέρειαν, τὴν εὐρίσκει, τὴν καταγράφει, τὴν λησμονεῖ καὶ ἀφοσιώνεται εἰς τὴν συνεχῶς ἐπομένην μὲ τὴν φιλοδοξίαν νὰ γίνῃ εὐρετήριο τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν ἐφημερίδα καὶ τὸ ραδιόφωνον ὁ λόγος αὐτὸς ἀπέκτησε τὸ σύμβολόν του. Γεγονότα τοποθετοῦνται ἄλλο ἐπάνω καὶ ἄλλο κάτω, ἄλλο δεξιὰ καὶ ἄλλο ἀριστερά. Ἡ ἄθροισις καὶ ἡ παράταξις παρουσιάζονται ὡς ἐπίσημοι χαρακτήρες τοῦ ἐντύπου λόγου. Δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν, ἀλλ' ἀρχίζουν νὰ ἐκπορθοῦν τὸν χῶρον τῆς λογοτεχνίας, τὴν περιοχὴν, ἢ ὁποία εἶχεν ἀφιερωθῆ ἄλλοτε εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου.

Ὅταν θέλῃ νὰ συνθέσῃ τὸν κόσμον, ὁ λόγος παρατάσσει τὰ στοιχεῖα του. Πράγματα καὶ γεγονότα τέμνονται καὶ πολλαπλασιάζονται, εἶναι δυνατὸν ν' ἀλλάξουν θέσιν ἢ ν' ἀφαιρεθοῦν, ὑπάρχουν δηλαδὴ ἐντὸς τοῦ λόγου ποσοτικῶς. Ὁ λόγος ἀρχίζει νὰ ἔχῃ ἀθροιστικὸν

1. Β. Βασιλικοῦ, Μυθολογία τῆς Ἀμερικῆς, (Ἀθήνα 1964) σ. 25) 26.

καὶ παρατακτικὸν χαρακτήρα, τὸ γεγονὸς ὅμως δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ γεγονότα, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι ἔχει χαθῆ ὁ ἐσωτερικὸς δεσμὸς τοῦ κόσμου. Γεγονότα ὑπῆρχαν πάντοτε, ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἐπέτρεψε τὴν εἴσοδόν των εἰς τὸν λόγον, ἐφ' ὅσον ἦσαν διατεθειμένα νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐνοποίησην τῆς πραγματικότητος. Ὁ λόγος δὲν ἦτο ἐκπρόσωπος ὄλων τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἡ δύναμις, ἡ ὁποία ἔδιδεν εἰς τὰ πράγματα τὴν ἐσωτερικὴν των συνοχήν.

Σήμερον διαλύεται ὁ ἐσωτερικὸς αὐτὸς σύνδεσμος καὶ διὰ τοῦτο ἡ γλῶσσα περιορίζεται εἰς τὴν ἀπαρίθμησην. Ἡ γλῶσσα εἶχεν ἀρχίσει καὶ ἄλλοτε νὰ γνωρίζῃ τὸν κόσμον παρατακτικῶς, ἐπρόκειτο ὅμως τότε διὰ τὴν πρώτην προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιβληθῆ τοῦ κόσμου. Ὄταν ἡ γλῶσσα ἐγέννησε τὸν λόγον, εἶχε παρουσιασθῆ εἰς τὸν κόσμον τὸ αἶτημα τῆς ἀναγωγῆς τῆς ποικιλίας εἰς τὴν ἐνιαίαν ἀρχήν, ὁ ἄνθρωπος ἔπαιρνε τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ λόγος ἐπιστρέφει εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους, διὰ νὰ σπάσῃ καὶ πάλιν ὁ κόσμος, νὰ ραγίσῃ κάθε εἴδους ἐνότης, νὰ παρουσιασθοῦν ἀντίπαλα κράτη, δυνάμεις, ἐξουσίαι καὶ πνεύματα ἀνταγωνιστικῆς διαθέσεως. Ἡ πολυθεΐα ἐπαναλαμβάνει τὴν ἱστορίαν της καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀρχίζουν νὰ θεωροῦν ὑποχρέωσιν των νὰ συντρίψουν τοὺς ἄλλοπίστους. Ἄλλοτε διὰ τῆς βίας καὶ συνήθως ἐπειδὴ πείθεται καὶ ὁ ἴδιος, ὁ λόγος ἀναλαμβάνει νὰ καταστρέψῃ τὴν συνέχειαν, νὰ μὴ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ καταλάβῃ, τί συμβαίνει γύρω του καὶ ὅταν ἐκεῖνος τὸ κατορθώσῃ, τὸν παιδαγωγεῖ εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς προσπαθείας, διὰ νὰ στρατευθῆ παρὰ τὸ πλευρὸν ἐνὸς καὶ μόνον πράγματος ἢ ἄλλοτε ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς καὶ ἄλλοτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, κλυδωνιζόμενος μεταξὺ ὄλων τῶν ἐντυπώσεων.

Ἡ ἐντύπωσις εἶχε συμπέσει καὶ παλαιότερον πρὸς τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι εἶχον διαιρεθῆ εἰς τοὺς εὐπίστους τῆς ὄψεως καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς οὐσίας. Συνέβαινε ὅμως ἡ οὐσία, ὅπου δὲν τὴν ἔκρυψαν ἄσχετα πράγματα, νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς μορφῆς της καὶ συνεπῶς νὰ ἐπαρκῆ ἡ γνῶσις τῆς μορφῆς, διὰ νὰ μαθευθῆ τὸ εἶδος τῆς οὐσίας. Ἡ τεχνικὴ παρεμβάλλει σήμερον αὐτὴν τὴν συνείδησιν μεταξὺ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν πραγμάτων, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ νομίζουν, ὅτι αὐτά, τὰ ὁποῖα βλέπουν, ἀνταποκρίνονται πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐννοοῦν. Τὰ πράγματα καὶ ἡ ἐντύπωσις των συμπίπτουν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ στρέφεται πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ νὰ δέχεται ὅ,τιδήποτε χωρὶς ἔλεγχον. Χωρὶς ἰδικὸν του κέντρον, χωρὶς νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ χωρὶς ἐσωτερικὴν σχέσιν πρὸς τὰ τεχνικά της ἐξαρτήματα καὶ γεγονότα, ὁ ἄνθρωπος γίνεται δέκτης τῶν ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν, μία συσκευὴ, ἡ ὁποία καταγράφει, τί ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον. Ὄταν λοιπὸν διηγῆται, ἀρχίζει μὲ τὴν σειρὰν καταγραφῆς νὰ προβάλλῃ, ὅ,τι τοῦ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν, μὲ μόνην δικαίω-

σιν νὰ μὴ παραλείψη καμμίαν λεπτομέρειαν. Κάποτε θέλει ἐκ τοῦ συνόλου τῶν λεπτομερειῶν νὰ παρασκευάσῃ μίαν σύνθεσιν καὶ ἀφανεῖται τὴν τελείαν. Ἄλλοτε πάλιν, μόλις ἀναφέρῃ τὴν λεπτομέρειαν, δόξει κόμμα ἢ ἄνω τελείαν, μέχρις ὅτου ἐξαντλήσῃ, ὅ,τι εἶδε. Ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι μία ἄλλη ὄψις τῆς ἐχθρότητος κατὰ τῆς κάτω τελείας, ἀποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ ἐπομένου παραδείγματος, τὸ ὁποῖον προηγεῖται τῆς μεγάλης περιόδου, ἢ ὁποῖα παρετέθη εἰς τὴν προηγουμένην ἐνότητα:

«Μεγάλο φαράγγι· ἀνοιχτὴ αὐλαία στὰ σπλάχνα τῆς γῆς· σχήματα κυκλικὰ μὲ κυματισμούς· στὶς γραμμὰς τους· πύργοι ἐφαπτόμενοι· τροῦλοι· κῶνοι· χρῶμα ἄλλοῦ αἱμάτινο σὰν βῶδι σφαγμένο, ἄλλοῦ πράσινο, μαῦρο ἢ σταχτί· βράχοι κομῆνοι κάθετα μὲ μαχαίρι.. βράχοι, ἴδιες κορφές παγωτοῦ σὲ χωνάκι, ἄλιωτες, ἀναλλοίωτες· ρεματιῆς ἐγκάρσιες σκοτεινές· βροχοπτώσεις σὰν καταρράκτες»¹.

ΔΙΑΤΙ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΚΟΛΤΕΡΑΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΗΣ. Μεγάλη περίοδος εἶναι μίᾱ πρότασις μὲ περισσοτέρας διαστάσεις. Ἐντὸς τῆς προτάσεως αὐτῆς φιλοξενεῖται τὸ βάθος τοῦ κόσμου. Ὁ πολυδιάστατος λόγος γίνεται ἡ ἐσωτερικὴ ἄρθρωσις πραγμάτων καὶ γεγονότων, ὅ,τι τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς εἶναι χωρὶς νὰ φαίνωνται, ὅ,τι τὰ συνδέει καὶ τὰ συγκρατεῖ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς αἰσθήσεως. Καὶ ὅταν ἀκόμη περιγράψῃ τὸν κόσμον, ὁ λόγος ἀναφέρεται εἰς τὴν οὐσίαν του. Ἡ οὐσία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ δικαίωσις τοῦ λόγου, εἰδεμὴ ὁ λόγος θὰ ἦτο μίᾱ τεχνικὴ ἀναπαράστασις τῆς ὄψεως τῶν συστατικῶν τῆς πραγματικότητος. Ἐὰν ὅμως ἡ πραγματικότης δὲν ἀποκτᾷ ἐντὸς τοῦ ἐντέχνου λόγου ἀπλῶς καὶ μόνον μίᾱν δευτέραν παρουσίαν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν ἄνευ λογοτεχνικῶν ἀξιώσεων ἀνακοίνωσιν, ἀλλ' ἀποκαλύπτει τὸν ἐσωτερικὸν τῆς σύνδεσμον, ἀποκτοῦν καὶ τὰ μέρη τῆς ἐκφράσεως συνεκτικὸς μεταξύ των δεσμούς. Διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λόγον, τὰ ὄντα πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν φαινομενικὴν των αὐθαιρεσίαν, νὰ πληροφορηθοῦν, ὅτι δὲν εὐρίσκονται μεταξύ των εἰς ἀντιδικίαν, ἐπειδὴ ἔχουν διαφορετικὴν ὄψιν, ἀλλ' ὅτι εἶναι πνευματικοὶ κρίκοι μεταξύ κόσμου καὶ ἀνθρώπου.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ ἐντεχνος λόγος πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἐκείνην τὴν θέσιν, ἢ ὁποῖα θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν θεώμενον ἄνθρωπον νὰ μελετήσῃ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἀπευθύνει ὁ κόσμος. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὅμως ὁ κόσμος διαμορφώνει καὶ τοποθετεῖ τὰ πράγματά του κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ δυσκολευθῇ ἐπιτηδες ἢ ἐξάρτησις καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ νομίσῃ, ὅτι τίποτε δὲν συνδέει πράγματα καὶ γεγονότα μεταξύ των, ἔστω καὶ ἂν ἀνήκουν εἰς τὴν

1. Β. Βασιλικοῦ, ὡς ἂν. σ. 25.

ιδίαν κατηγορίαν, με τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἀπέχουν πολὺ τὰ μὲν ἐκ τῶν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν των τονίζεται, μόνον ὅ,τι τὰ διακρίνει.

Ἐξ ἄλλου, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ περιγράψῃ τὸν φυσικὸν κόσμον, ὁ λόγος τὸν περιέβαλλε μετὰ τὴν πλαστικὴν του φύσιν, ἐδέχετο ἐντὸς του τὴν ἐντύπωσίν του καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγνώριζε τὴν οὐσίαν του. Εἰς τὸν αἰῶνα τῆς φύσεως ἢ μορφῆ ἦτο ὁ τρόπος παρουσιάσεως τῆς οὐσίας. Σήμερον ἡ μορφή εἶναι ὁ τρόπος παρουσιάσεως τοῦ ἀμόρφου. Ἡ διαφορὰ αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν μετάβασιν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς ποιότητος πρὸς τὴν ποσότητα. Διὰ τὴν ποιότητα ἦτο ἀρκετὸν νὰ δεχθῆ τὰ λογικὰ ἢ λογοτεχνικά της ὄρια καὶ νὰ παρουσιάσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν μοναδικότητά της. Διὰ τὴν ποσότητα ὅμως δὲν ἀρκεῖ ἡ περιγραφή της, διότι ἡ ποσότης δὲν σχετίζεται μετὰ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος. Ὅσοι ὁμιλοῦν περὶ 250 γραμμαρίων, δὲν πληροφοροῦν κανένα, ὅτι πρόκειται περὶ μῆλων ἢ οἴνοπνεύματος. Ὅσοι λοιπὸν ἐξακολουθοῦν νὰ περιγράφουν σήμερον τὸν κόσμον καὶ νὰ θεωροῦν τὴν περιγραφὴν ὡς λογοτεχνίαν, οὐκ οἶδασι τί ποιούσι. Σήμερον ἡ λογοτεχνία ἐγίνε δυσκολωτέρα κάθε ἄλλης φορᾶς. Ἄλλοτε ἔφθανε νὰ μείνῃ ὁ ἄνθρωπος πιστὸς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, διὰ νὰ παρουσιασθῆ τὸ βάθος της. Σήμερον ὅμως ἡ ἐπιφάνεια ἐγένεεν ἡ ἀποσιώπησις τοῦ βάθους, ἀπέκτησεν ὄντολογικὴν αὐτοτέλειαν μετὰ σκοπὸν νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ βάθος.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΑΛΛΟΤΕ, ΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΑΥΡΙΟΝ. Ὅτι ἡ λογοτεχνία εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὴν κρισιμωτέραν τῆς φάσιν, δὲν σημαίνει μόνον, ὅτι λογοτεχνικῶς ὁ κόσμος παρουσιάζεται μὲν δυσκολώτερος, θὰ ἦτο ὅμως δυνατὸν εἰς τὸ μέλλον ἢ δυσκολία νὰ γίνῃ ἀκόμη μεγαλυτέρα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ λογοτεχνία θὰ ὑπερνικήσῃ τὴν σημερινὴν δυσκολίαν, αὐτὸ ὅμως θὰ ἰσοδυναμῆ πρὸς μεταβολὴν τῆς ἱστορικῆς της συνηθείας. Σήμερον ἡ λογοτεχνία πάσχει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀντιμετωπίζει ἕνα νέον κόσμον, ὅπως ἀντιμετώπισε τὸν προκάτοχόν του. Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἡ ἀπόστασις τῶν δύο κόσμων θὰ μεγαλώσῃ καὶ ὁ λόγος θὰ εὐρεθῆ μετέωρος. Ἡ ἀνεδαφικότης αὕτη θὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ στραφῆ πρὸς τὸν κόσμον, μετὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ μείνῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του. Ἡ ἀπόφασις τοῦ λόγου νὰ μὴ σταθῆ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου θὰ σημαίνῃ τὸ προάγγελμα τῆς νέας στάσεως ὀλοκλήρου τῆς γλώσσης ἀπέναντι τοῦ κόσμου. Ἡ λογοτεχνία δηλαδὴ θὰ προηγηθῆ καὶ θὰ δείξῃ τὸν δρόμον πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἐσωτερικῶν διαστάσεων, τὸν χῶρον, ὅπου ὁ ἄνθρωπος προβάλλει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἴσταται ἀντιμέτωπος τοῦ ἑαυτοῦ του, μετὰ δύο λόγους πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν της διάστασιν ὡς μόνην λογοτεχνικὴν προοπτικὴν τοῦ μέλλοντος.

Ἄν λοιπὸν ἡ λογοτεχνία ἐξακολουθῆ νὰ θεωρῆ ὡς ἀποστολήν

της τὸ βάθος τοῦ κόσμου, ὅπως τὸ ἔπραξε μέχρι στιγμῆς, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν περιγραφὴν τῶν φαινομένων τοῦ κόσμου καὶ νὰ περιγράψῃ, ὅ,τι τὰ παρουσιάζει. "Ὅ,τι θεμελιώνει τὸ φαίνεσθαι, ὑπῆρξε μέχρι σήμερον φιλοσοφικὸν ἄθλημα. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ μοῖρα τῆς λογοτεχνίας συμπίπτει ἀπὸ τοῦ νῦν πρὸς τὸ ἀγώνισμα τῆς φιλοσοφίας, τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ εἶναι. "Ὅπου ἡ λογοτεχνία δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν διασκεδάσιν, ὑπῆρξεν ἐν τούτοις πάντοτε συμπαραστάτις τῆς φιλοσοφίας. "Ἄν διέφερεν, αὐτὸ ὠφείλετο εἰς τὴν παραστατικότητά τῆς μεθόδου της, ὅ,τι ἐπέτρεπεν ἡ ὄντολογικὴ ταυτότης μορφῆς καὶ οὐσίας. Σήμερον ἡ ταυτότης αὕτη διελύθη καὶ ἡ λογοτεχνία κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν εἰκαστικὴν της διάστασιν.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ σύγχρονος κόσμος δὲν ἔχῃ ἐσωτερικὴν παράστασιν, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ παρασταθῇ, ὁ λόγος καλεῖται νὰ δημιουργήσῃ τὸν ἐσω κόσμον. Εἰς τί θὰ διαφέρουν εἰς τὸ μέλλον ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ λογοτεχνία εἶναι ἄδηλον. Γεγονὸς ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ φιλοσοφία ἐντὸς τοῦ νέου κόσμου ὄχι μόνον διατηρεῖ τὴν διάστασίν της, ἀλλὰ διὰ πρώτην φοράν δὲν ἐμποδίζεται ἐκ τῶν ἐπιφάσεων, ἐφ' ὅσον οὕτως ἢ ἄλλως δὲν ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν οὐσίαν καὶ ὅτι ἡ λογοτεχνία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς ἐπιφάσεις τοῦ νέου κόσμου, χωρὶς νὰ ἐξανεμίση τὸν λόγον.

"Ὅπου ἡ σημερινὴ λογοτεχνία δὲν ἔχει φιλοσοφικὴν διάστασιν, προεκτείνει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου καὶ συγκρατεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκτὸς τῆς ὑπάρξεώς του, καθίσταται ὄργανον τῆς δικτατωρίας ἢ διακόσμησις τῶν ἀπατηλῶν ὄψεων, μία περιττὴ ἀπόφυσις τῆς τεχνικῆς, ἱκανὴ κάποτε νὰ δημιουργήσῃ ἀποστήματα. Ἄντὶ τοῦ κινδύνου αὐτοῦ, συνήθως διασκεδάζει τοὺς βεβαρυμένους ἐκ τῶν κόπων τῆς ζωῆς καὶ γίνεται μαγνήτης χρημάτων μὲ τὴν τιμὴν μιᾶς περιτέχνου καταστροφῆς τῆς ἐσωτερικῆς της δικαίωσης, τοῦ λόγου, εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ὁποίου θυσιάζει αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ἡ σημερινὴ λογοτεχνία κινδυνεύει νὰ κερδίσῃ μιᾶν παράτασιν ζωῆς μὲ τὴν θυσίαν τοῦ θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἀφιερωθῇ καὶ τοῦ ὁποίου δέχεται τὴν ἐπιφοίτησιν. Ὁ λόγος της ἔχει ἐκτεθῇ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ παρουσιάσῃ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον προσφέρεται ὀλοκαύτωμα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου, νὰ μετατρέψῃ τὸ κείμενον εἰς ἀρέναν διὰ τὸν θρίαμβον τῶν σχημάτων, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὴν οὐσίαν, διὰ τὴν παρέλασιν τῶν νικητῶν του.

"Ἄν ὅμως ἡ λογοτεχνία θυσιάζει τὸν λόγον χάριν τῆς ἀπηχήσεως εἰς ὅσους ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν βλέπουν εἰς τὸ φῶς τοῦ παρελθόντος, ἐργάζεται ταυτοχρόνως ἐναντίον τοῦ μέλλοντός της καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν ὅσῳ δὲν βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ συλλάβῃ τὸν ἄνθρωπον ἐντὸς τοῦ κόσμου, ἐν ὅσῳ δὲν φιλοσοφεῖ, ἀρνεῖται τὴν ἀποστολήν της. Μὲ τὴν προσπάθειάν της νὰ παραστήσῃ τὴν ὄψιν εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ ἐντυπώσεις, χωρὶς νὰ ἐπενδύῃ τὴν φύσιν του, τὸν τεχνικὸν αἰῶνα τοῦ σχίσματος μεταξύ μορφῆς καὶ οὐσίας, προδίδει τὴν τέχνην τοῦ λόγου.

ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΕΚΛΕΙΠΟΝΤΟΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ «ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ». Μὲ πολλὴν ἔμφασιν παρουσιάζεται ἡ ἀδιαφορία τῆς σημερινῆς λογοτεχνίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν μόνην δικαιολογίαν τῆς υπάρξεώς της, εἰς τὴν διάσπασιν τοῦ λόγου εἰς μικρὰς προτάσεις. Βεβαίως ὑπάρχουν γλωσσικὰ ἰδιώματα μὲ ἀνεπτυγμένην διάθεσιν ὑποτάξεως καὶ ἄλλα χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἄλλην σύνδεσιν, πλὴν τῶν συμπλεκτικῶν συνδέσμων. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν τεχνικῶν κρατῶν τάσσεται σήμερον ὑπὲρ τῶν μικρῶν προτάσεων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι κηρύσσεται ἐναντίον τοῦ δευτερεύοντος λόγου, εἶναι ἐντελῶς σύγχρονον φαινόμενον καὶ μάλιστα τῶν πολιτιστικῶς ἀνεπτυγμένων χωρῶν. Ὁ κερματισμὸς τοῦ λόγου καὶ ἡ συντακτικὴ ἐξίσωσις τῶν προτάσεων συνδέεται ἀμέσως πρὸς τὴν ἀπουσίαν τῆς ἐνότητος τοῦ κόσμου καὶ τὴν τάσιν νὰ καταρριφθῇ ἡ αὐθεντία. Ὅπως ὁ κόσμος θρυμματίζεται εἰς τὰς ἐκάστοτε ἐντυπώσεις του, χωρὶς κανεὶς νὰ φροντίζει διὰ τὸ ἐνιαῖον νόημα καὶ ὅπως κανεὶς δὲν θέλει νὰ παραδεχθῇ τὸν ἑαυτὸν του ἐξηρητημένον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον κατακερματίζεται καὶ ὁ λόγος εἰς ἰσοδύναμα τμήματα. Ἡ μία ὄψις τοποθετεῖται ἐντὸς τοῦ κειμένου πλησίον τῆς ἄλλης μετὰ ἢ ἄνευ σημείων στίξεως. Καμμία πρότασις δὲν αἰσθάνεται ὑποχρεώσεις διὰ τὴν διπλανὴν της οὔτε παραδέχεται, ὅτι ἀνήκει εἰς ἓνα καὶ μόνον λόγον, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει, διὰ νὰ συμβῶσιν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ἐνὸς ἀοράτου γεγονότος.

Ἐποτελεῖς προτάσεις ἀναπνέουν ὅμως εἰς τὴν μεγάλην περίοδον τὸ πνεῦμα τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν ἓνα λόγον. Δὲν ὑπάρχουν, διὰ νὰ συναγωνίζωνται ἢ μία τὴν ἄλλην, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑποδεικνύουν μὲ τὴν ἀλληλεγγύην των τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἔκφρασις εἶναι ἀγώνισμα καὶ ὅτι τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ δὲν ἔχει μίαν καὶ μόνην φάσιν. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις τῆς μεγάλης περιόδου μαρτυρεῖ πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι εὐρίσκεται ἐνώπιον ἐνὸς προβλήματος καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιμένη τετελεσμένην τὴν λύσιν, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ τεχνικὰ προϊόντα, ἀλλὰ νὰ τὴν εὔρη μὲ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν. Ἐκείνη θὰ τοῦ δείξῃ μίαν μόνον πλευράν, αὐτὸς ὅμως θὰ πρέπει νὰ παρατηρήσῃ ὀλόκληρον τὸ πρᾶγμα καὶ ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσῃ, νὰ δεχθῇ τὴν βοήθειαν τῆς ἐπομένης προτάσεως, ἢ ὅποια οὐσιαστικῶς εἶναι μία ἀκόμη δυνατότης παρουσιάσεως τοῦ ἰδίου πράγματος.

Διὰ τῆς μεγάλης περιόδου ἐκπαιδεύεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν συνέχειαν. Ἀναγκάζεται νὰ πειθαρχήσῃ καὶ νὰ ἔχη ὑπομονήν, νὰ βλέπῃ, τί συνδέει τὸν κόσμον καὶ νὰ ὠριμάζῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ μεγάλη περίοδος δὲν σταματᾷ πάντοτε εἰς τὴν τελείαν. Ἐκεῖ ὁ ἀναγνώστης παίρνει ἀπλῶς μίαν ἀναπνοήν, οὐσιαστικῶς ὅμως ἡ προσπάθειά του, νὰ διακρίνῃ τὸ πρᾶγμα εἰς ὅλον του τὸ βάθος, συνεχίζεται. Διὰ μέσου τῶν προτάσεων ὁ ἐνιαῖος λόγος ἐνοποιεῖ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον. Περιμαζεύει τὰ ἐγκαταλελειμμένα, προσφέρει τὸ πνευματικόν των ἔνδυμα καὶ ὑποχρεώνει ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὴν ὑποδέχεται, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν περισυλλογὴν, νὰ διαρκῇ,

να ἔχη ὑπομονὴν καὶ νὰ ἐλπίζει καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ μένη ἰκανοποιημένος μετὰ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν, νὰ μὴ μένη δηλαδὴ ἀχμάλωτος τῆς στιγμῆς.

Ἡ μεγάλη περίοδος ὑποδεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί δὲν εἶχε σκεφθῆ, δὲν τὸν ἀφήνει ἐν τούτοις νὰ θγάλη ἀμέσως συμπεράσματα, ἀλλὰ τὸν ὀδηγεῖ εἰς μίαν νέαν δυνατότητα, ἡ ὁποία συμπληρώνει τὴν προηγουμένην, κάνει τὸν λόγον ἰσχυρότερον καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τὸν δέχεται ἐπιφυλακτικόν. Ἀκριδῶς ἐπειδὴ ὁ λόγος ἔχει τόσας διαστάσεις, δὲν ὑπάρχει χῶρος διὰ τὴν ὑπεροψίαν. Ἡ μεγάλη περίοδος τελικῶς δὲν ἐξηγεῖ, ἀλλὰ παρουσιάζει τὸν ἐσωτερικὸν χῶρον τοῦ προβλήματος καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνοίγει ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, ἡ ὁποία τὸν ἔκρυβε, τὸ βάθος τῆς προσωπικῆς του εὐθύνης. Τοῦ προσφέρει δηλαδὴ τὴν εὐκαιρίαν νὰ δώσῃ διάρκειαν εἰς τὴν σκέψιν του καὶ κυρίως νὰ ἐπιχειρήσῃ μίαν καθαρῶς πνευματικὴν κίνησιν, χωρὶς ὑπεκφυγὴν καὶ χωρὶς ἄλλοθι. Μικραὶ προτάσεις ἐπιβάλλονται, ὅταν ὁ λόγος πειραματίζεται καὶ πρέπει νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν πειθαρχίαν τῆς ἐκφράσεώς του ἢ ὅταν τὸ ἀντικείμενον εἶναι μία ὑπερβατικὴ ἀπαιτήσις, ὥστε μόνον ἡ ἔντασις τοῦ συμβόλου νὰ δώσῃ εἰς τὸ δέος τὴν δύναμιν νὰ ὠριμάσῃ εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς σιωπῆς. Διὰ τοῦτο ἡ μεγάλη περίοδος ἐγκλείει πάντοτε μέσα τῆς τὸν κίνδυνον. Ἀναπτύσσεται ἀκριδῶς ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος αὐτὸς δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν λόγον νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ μείνῃ μετὰ τὴν ἐκφρασίαν του εὐχαριστημένος. Ἡ πρότασις ἐπιχειρεῖ τότε νὰ διασπάσῃ τὴν σιωπὴν, διὰ νὰ τὴν κάνη βαθυτέραν. Ἐκεῖνοι λοιπόν, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὴν ἀθλήσιν τοῦ λόγου, μυοῦνται εἰς ἓνα χῶρον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου τὰ πράγματα εἶναι σιωπηρὰ καὶ πολυδιάστατα. Ὁ χῶρος αὐτὸς εἶναι μία πολυσήμαντος σιγὴ, δῶρον τοῦ ἐκφραζομένου λόγου εἰς ὅσους ἐπιχειροῦν τὸ τόλμημα νὰ συμπορευθοῦν εἰς τὸ βάθος τοῦ κόσμου.

ΤΙ ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ ΤΟΝ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ ΛΟΓΟΝ. Ὅπου ἡ μεγάλη πρότασις, ἀντὶ νὰ προβληματίσῃ, νὰ κυοφορῇ τὴν συνέχειαν, νὰ ὀδηγῇ εἰς τὴν σιωπὴν, τὸν χῶρον τοῦ ὑπευθύνου ἐρωτήματος, νὰ διατρύπῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων χάριν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν κάνουν ἐντύπωσιν, παραθέτει ἀπαντήσεις, θρυμματίζει τὴν προσοχήν, ἐνισχύει τοὺς θορύβους, ἀποσιωπᾷ τὸ πρόβλημα καὶ ἀντανασκᾷ τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς ἰριδισμοὺς τοῦ κόσμου, ἀποδεικνύει τὴν κατάπτωσιν τοῦ λόγου. Ἡ πρότασις εἶναι τότε μεγάλη, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ παραδεχθῆ τὴν ἀσυνεχείαν τῆς, διότι ὑποκρίνεται μίαν κίνησιν, ἡ ὁποία κατὰ βάθος ἀπουσιάζει. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ὁ ἐσωτερικὸς ἔλεγχος καὶ ἡ σιωπηλὴ συναναστροφή ἀνθρώπου καὶ προβλήματος, ἡ μεγάλη πρότασις καταστρέφει τὸν λόγον ἢ μᾶλλον κάνει λογοτέχνημα τὴν συντριβὴν του. Ἀποκαλύπτει δηλαδὴ τὴν ἀπουσίαν τοῦ λόγου

τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ὁποίαν προσπαθεῖ νὰ τοῦ ἐπιβάλλῃ ἑξωτερικὸν σχῆμα, χωρὶς νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ πραγματικὸν τοῦ μέγεθος.

Ἡ μεγάλη περίοδος, τὸ χρέος τῆς ἐρχομένης λογοτεχνίας, προϋποθέτει τὴν συναναστροφὴν λόγου καὶ πράγματος καὶ εἶναι μεγάλη, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἔχει ἐσωτερικὴν ἑκτασίαν. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐξαφανίζονται ἐκ τοῦ κόσμου αἱ ἀπλάϊ καταστάσεις. Πάντοτε ἦτο βεβαίως ἡ ζωὴ μία καὶ μόνη πραγματικότης, τὰ γεγονότα τῆς ὁμοῦς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐντοπισθοῦν, νὰ δείξουν τὴν ἀρχὴν τῶν καὶ νὰ καταλήξουν. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τείνουν νὰ ἐξαφανισθοῦν ἐκ τῆς ζωῆς ὅλα τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουν τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ τέλος. Κατὰ κάποιον τρόπον οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ μέσον τῶν συμβάντων καὶ τῶν πράξεων, ἔχουν σκέψεις, βιώματα καὶ προθέσεις, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἀπὸ ποῦ ἔρχονται καὶ ποῦ ἀποβλέπουν, ἀρχίζουν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν τῶν ζῶν ν' ἀποτελοῦν μίαν καὶ μόνην σύνθεσιν.

Ὁλόκληρος ὁ κόσμος τείνει νὰ γίνῃ σήμερον μία καὶ μόνη σχέση, ν' ἀρχίζῃ παντοῦ καὶ νὰ μὴ τελειώνῃ πουθενά, νὰ εἶναι παρῶν καὶ ἀδιαίρετος εἰς κάθε στιγμὴν τοῦ. Ὅ,τι ὑπάρχει καὶ συμβαίνει, εἶναι μία φαινομένη περίπτωσις ἀδιακρίτων γεγονότων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐλάχιστοι ὁμιλοῦν καὶ ὀλιγώτεροι ἐνδιαφέρονται, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁμοῦς, ὅσον ἡ περίπτωσις αὐτὴ ταλαιπωρεῖ τὴν προσοχὴν, τόσον μένει χωρὶς ἐρμηνείαν. Τὰ σημερινὰ προβλήματα τοῦ κόσμου δὲν ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσαν τοῦ βάθους, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα τὸ σκιάζουν. Ὅσοι προσπαθοῦν νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου ἀναλόγως πρὸς ὅσα διατυμπανίζονται δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἶναι δυνατὸν νὰ κάνουν πολιτικὴν, δὲν ἐνδιαφέρονται ὁμοῦς διὰ τὴν οὐσίαν τοῦ προβλήματος.

Τὴν θέσιν τῶν προβλημάτων ἐπήρσαν σήμερον αἱ ἀντίθετοι λύσεις τῶν. Ὅ,τι ἐμφανίζεται ὡς πρόβλημα, εἶναι ἡ σύγκρουσις τῶν λύσεών του, αὐτὸ τὸ ἴδιον ὁμοῦς μένει πέρα τῆς ὅλης ταραχῆς. Ὅσοι λοιπὸν ἱκανοποιοῦνται μὲ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφήνουν ἐκθαμβὸν τὸν ἄνθρωπον, τὸν πληροφοροῦν, πῶς ἀκριβῶς ἐμφανίζεται ὁ κόσμος εἰς τὴν λάμπιν, ἢ ὁποῖα καλύπτει τὴν οὐσίαν τοῦ. Ἄντὶ νὰ διεισδύσουν εἰς τὸ βάθος τοῦ πράγματος, νὰ καθυστερήσουν εἰς τὸ πρόβλημα, νὰ τὸ κυττάξουν ἐκ τῶν ἑσῶ, νὰ ἐρωτήσουν, διατὶ παρουσιάζεται κατ' αὐτὸν καὶ ὄχι κατ' ἄλλον τρόπον, νὰ ζητήσουν τὴν ἀρχὴν τοῦ καὶ νὰ προσέξουν, τί συνεπάγεται, νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὸν λόγον νὰ ριζώσῃ ἐντὸς τοῦ πράγματος καὶ νὰ καρποφορήσῃ τὴν τέχνην τοῦ, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἐσωτερικὸς καιρὸς τῆς καρποφορίας, παραθέτουν τὸ πρᾶγμα ὅσον γίνεται συντομώτερον καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐξαντλεῖται, ἀναζητοῦν τὰ παραπλήσια πρᾶγματα, τὰ θέτουν εἰς τὴν σειρὰν καὶ νομίζουν, ὅτι ὁ λόγος ἀποκτᾷ μῆκος καὶ βάρος.

“Όσοι όμως θὰ ἤθελαν νὰ ὁμιλήσουν περὶ τοῦ κόσμου, ὅπως διαμορφώνεται αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὀφείλουν νὰ μαθητεύσουν εἰς τὸν συνθετικὸν λόγον. Ἡ μορφή τοῦ σημερινοῦ κόσμου ἀποκλείει καὶ συνάμα ἐπιβάλλει τὴν ἐσωτερικὴν αὐτὴν ἐνότητα· τὴν ἀποκλείει, διότι ὑπάρχει παρατακτικῶς, ἔχει θέσιν δι’ ὅ,τιδήποτε καὶ ὡς συστατικά του, ὅσα ἐπιδεικτικῶς μεταξύ των ἀποκλείονται· τὴν ἐπιβάλλει, διότι εἰς τὸ βάθος τῶν ἀσυμβιδάστων δοκιμάζεται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ζήσει ἐρήμην τοῦ ἀνθρώπου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΤΙΔΟΣ